

Povijest Crkve

Bernardin Juraj Filinić, *Ti si Petar... Sažetak povijesti Crkve*, Provincijalat franjevac konventualaca, Zagreb 2000., str. 226.

Da srž povijesti, kao znanosti i *magistrae vitae*, ne leži u pukom nizanju povijesnih činjenica, nego u razumijevanju i interpretaciji njihove unutrašnje uzročno-posljedične veze, manje-više je poznata stvar. Međutim, kako je svaka, pa tako i povijesna činjenica po sebi objektivna stvarnost, a njezina interpretacija uvijek i neizbježno subjektivni pristup toj stvarnosti, nije moguće da povijest bude *magistra vitae* na drugi način doli tako što će mnoštvo subjektivnih interpretacija svojom komplementarnošću otupiti oštricu mogućeg subjektivizma, u smislu da "povijest pišu pobjednici". Odatle onda i potreba da se i relativno poznata povijest ne samo uvijek iznova prepisuje, nego i uvijek iznova piše.

Toj potrebi je na svoj način doskočio i Bernardin J. Filinić djelom *Ti si Petar... Sažetak povijesti Crkve*. U prvi mah naslov knjige zbunjuje, kao da sugerira kako je tu riječ prije o povijesti papinstva negoli o povijesti Crkve, odnosno kako se tu po svoj prilici Crkva reducira na visoku hijerarhiju, što inače ne bi bilo bez presedana. No takvu bojazan autor otklanja već u svom uvodnom dijelu gdje kaže: "Povijest ljudskog roda i povijest Crkve u njemu ne može se shvatiti bez cjeline povijesti spasenja, makar povijest Crkve

ne obuhvaća starozavjetni dio spasenjske povijesti. U cijeloj ljudskoj povijesti prisutno je djelovanje palog čovjeka od iskonskog grijeha do danas, ali prisutno je i djelovanje Božje i obnovljenog čovjeka po Isusu Kristu u 'punini vremena'. Stoga je povijest Crkve i povijesni i teološki predmet. U Crkvi nalazimo grešnost i svetost njezinih članova počevši od Petra. Petar koji je toliko puta zatajio Isusa Krista, ista je osoba koja je dala život za njega ljubeći ljude Kristovom ljubavlju jačom od smrti" (str. 6). B. J. Filinić, dakle, ne piše povijest papinstva, nego doista povijest Crkve, ali tako da joj ne prilazi ni s apologetskih, ni s kritizerskih polazišta, nego s jedino ispravnih - soterioloških. Petrova osoba ovdje je s pravom uzeta kao obrazac spašenog čovjeka, a "ključevi Kraljevstva nebeskoga", dani njemu i njegovim nasljednicima, kao obrazac soteriološke funkcije Crkve do drugog dolaska Isusa Krista. "Nakon dvije tisuće godina kršćanstva nanovo se postavlja pitanje: da li je Katolička crkva izvršila poslanje zadano od Krista ili ga je zatajila u svojim grijesima kroz povijest?" (str. 6) - to je osnovno i ključno pitanje na koje autor svojim djelom želi pružiti odgovor.

Da bi na to pitanje odgovorio, autor je podijelio građu na tematske cjeline: 1. Od Krista do Kalcedona (451.), 2. Od seobe naroda do "Unam sanctam" (1302.), 3. Od krize raskola do Tridentinske reforme (1700.), te 4. Od svjetskih misija do obnove II. vatikanskog sabora (1500.-2000.). U ta je poglavlja onda po logici kronologije nastojao smjestiti sve ono što je držao nezaobilaznim, bilo u pozitivnom bilo pak u negativnom smislu, za razumijevanje misterija povijesnog poslanja Crkve, točnije, nastojao je pokazati unutrašnju vezu između soteriološkog *terminus a quo* (grieh) i soteriološkog *terminus ad quem* (svetost). To je zapravo ona logička nit koja se kao metodološka konstanta provlači kroz djelo i koja, kao takva, opravdava njegov nastanak. Registrirajući naime upravo ovu ambivalentnost pojavnosti Crkve u konkretnim povjesnim zbivanjima - zbog koje je Crkva već odavna i nazvana *casta meretrix* i u kojoj se dijalektika između "starog" i "novog čovjeka" uvijek iznova potvrđuje kao "Rhodos", na kojem ona u svakom vremenu mora pokazivati i dokazivati dosege svojih nadnaravnih "skokova" - te tumačeći kako, gdje i kada je pod utjecajem Božjega Duha "novi čovjek" u Crkvi odnio prevagu nad onim "starim", B. J. Filinić je ovim djelom ponudio čitateljstvu doista sažetak vlastitog viđenja povijesti Crkve, a ne tek repetitorij opće poznatih činjenica iz te povijesti. Zahvaljujući upravo tom i takvom polazištu, bilo je onda i moguće da u profani okvir te povijesti, kao njezin organski elemenat, autor ugradi i onaj sakralni, misterijski i sveti, tj. onaj koji dolazi do izražaja u konkretnim svetačkim pojavama, odnosno u specifičnim religioznim i

redovničkim pokretima. Budući da autor nije samo povjesničar i teolog, nego je usto svećenik i redovnik, on ne krije kako je njegov interes u pogledu crkvenog života usmjeren prvenstveno na ono duhovno, misterijsko i karizmatičko. Stoga ne propušta u svom prikazu sadašnjeg, pokoncilskog stanja Crkve spomenuti i suvremene karizmatičke pokrete, posebice neokatekumenski put, na kojem je i sâm vrlo aktivan.

Na pisanje povijesti Crkve u sažetu obliku autora je zacijelo potaknuo pastoralni razlog, tj. potreba da crkvenu povijest upoznaju donekle i oni koji nemaju ni prilike ni mogućnosti čitati opširne znanstvene prikaze i rasprave. Utoliko je ovakav jedan pothvat vrijedan svake hvale. No on ipak nije bez velikih rizika, koje nije mogao izbjeći ni B. J. Filinić. Pisati naime povijest Crkve na sažet način, ili, kako sam autor kaže - *sažetak povijesti Crkve*, uvijek pretpostavlja ne samo veliku selektivnost materije nego i redukciju poruke. To je neizbježna cijena svakog "sažimanja". Nju je platio i B. J. Filinić, na način što je svaki elemenat crkvene povijesti, koji je držao važnim da ga spomene i protumači, stavio, doduše, *lege artis* u njegov širi povijesni i teološki kontekst, no za prosječnog je čitatelja taj kontekst ili nepoznat ili pak odavna zaboravljen. Autor, dakako, zbog same naravi djela - jer je o "sažetku" crkvene povijesti riječ! - ovaj kontekst nudi više u natuknicama, ostavljajući čitatelju na volju da ili sâm ponovno prizove u sjećanje već zaboravljena znanja iz profane povijesti, ili pak da posegne za odgovarajućom literaturom kako bi do tih znanja tek došao. Pohvalno je od autora što, zbog nemogućnosti da u tako zamišljenom djelu detaljnije obradi mnoge relevantne ljude i pojave, on te ljude i pojave ipak nije prešutio, nego ih je ne samo izriječkom spomenuo nego i masnim slovima otisnuo, sugerirajući tako da se iza tih osoba i tih pojmova krije svojevrsni povijesni "window", koji bi, posezanjem za dodatnom literaturom, valjalo "otvoriti" kako bi se dobila što jasnija i što cjelovitija slika onoga o čemu je upravo riječ.

Iako ovaj sažetak povijesti Crkve piše čovjek koji je po struci i povjesničar i teolog, a po životnom opredjeljenju svećenik i redovnik, što će reći da u njoj prepoznajemo podjednako znanstvenu ozbiljnost, teološku dubinu i redovničku produhovljenost, ono što nju ipak na poseban način izdvaja iz analogne literature, jest njezina neskrivena - kerigmatičnost. Ovim svojim djelom naime B. J. Filinić u prvom redu Crkvu ne opisuje, ne prikazuje, ne tumači,.. nego - Crkvu propovijeda! Kao izrazito angažirani vjernik i duboko crkveni čovjek, on je svim svojim bićem zainteresiran za crkveni život i rast, točnije za njezino iskonsko poslanje. Stoga, kao što svoju knjigu započinje evociranjem crvenog poslanja opisanog u Mt 28,16-20, tako pozivom

na isto biblijsko mjesto autor svoju knjigu i završava. "U drugoj posebnoj sinodi za Europu krajem 1999. Katolička crkva poziva svoje vjernike da budu, usred praktičkog materijalizma, ateizma i nihilizma današnjeg svijeta, radosni svjedoci evanđeoskog događaja, 'Evanđelja nade', a ta je nada 'Isus Krist koji živi u svojoj Crkvi'. 'I evo, ja sam s vama u sve dane - do svršetka svijeta!'"

Špiro Marasović